İSLAM DÜNYASINDA DİN EĞİTİMİ ve ÖĞRETİMİ

RELIGIOUS TRAINING AND EDUCATION IN THE ISLAMIC WORLD

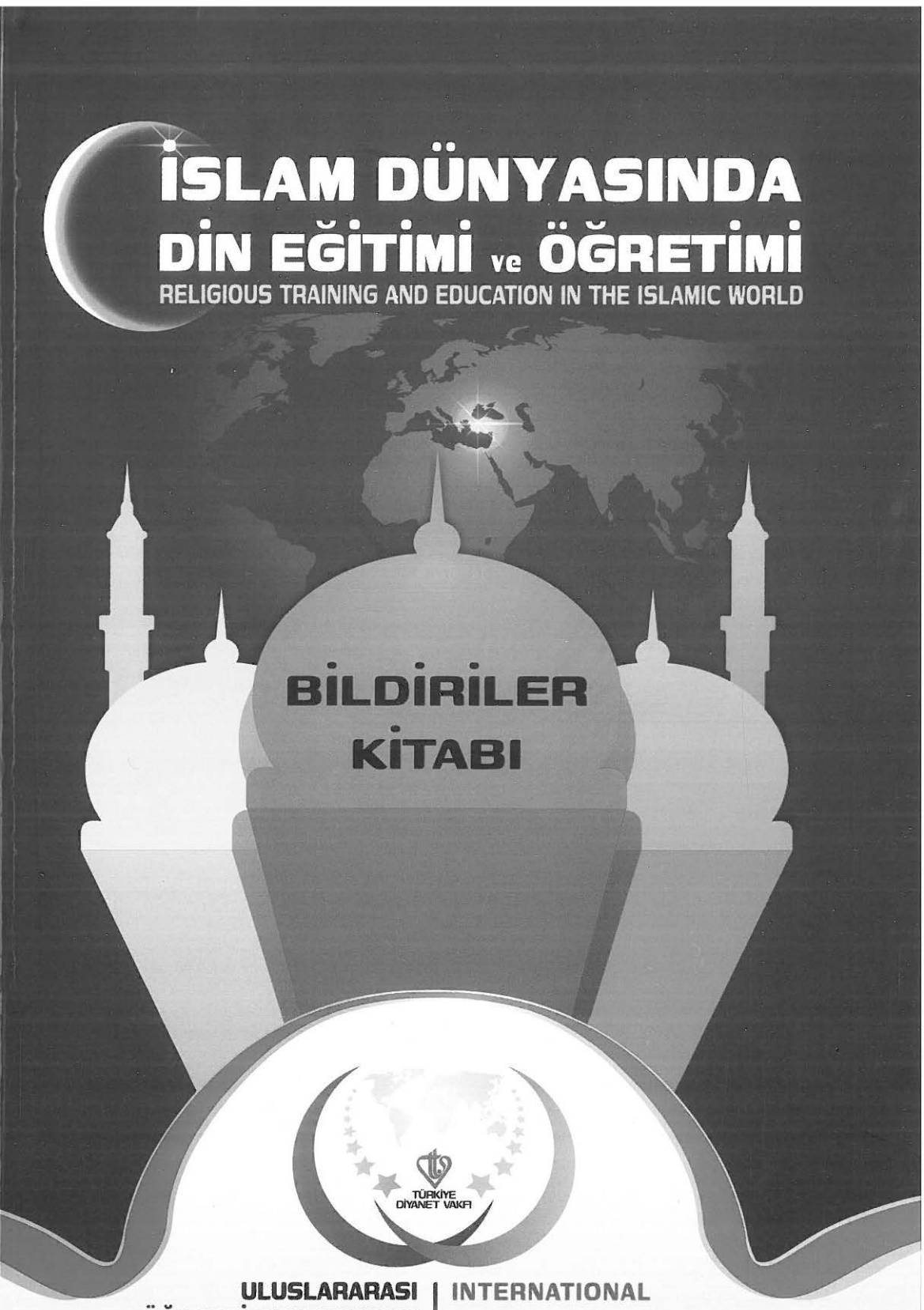

BİLDİRİLER KİTABI

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

ULUSLARARASI ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU | INTERNATIONAL STUDENT SYMPOSIUM

BURSA 26-27 Aralık 2014 BURSA 26-27 December 2014

"Türkiye Diyanet Vakfı'nın Hediyesidir."

Türkiye Diyanet Vakfı
I. Uluslararası
Öğrenci Sempozyumu

Editörler:
Abdulkadir SYLKA
Esen Sezen KILIÇ

Yayına Hazırlayanlar:
Abdulkadir SYLKA
Musa KAVŞITLI
Öskönbay ZUURİDİNOV
Nurali YEGENOV
Hakan ATALAY

Kapak Tasarımı:
Esen Ali DUMAN
Yasin DEDEŞ

İç Tasarım:
Vadi Grafik
0312 395 85 71

BASKI : TDV
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASIMEVİ | PRINTING HOUSE
Serhat Mah. 1256 Sokak No:11
Yenimahalle / ANKARA
Tel : 0312 354 91 31 (pbx)
Faks : 0312 354 91 32
e-posta : bilgi@diyanetvakfiyayin.com.tr

İÇİNDEKİLER

AÇILIŞ KONUŞMALARI

TÜRKİYE DİYANET VAKFI GENEL MÜDÜRÜ İsmail PALAKOĞLU 9
U.Ü İLAHİYAT FAKÜLTESİ DEKANI Prof. Dr. Yaşar AYDINLI 13
BURSA İL MÜFTÜSÜ Prof. Dr. Mehmet Emin AY 15

BİRİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı ve Müzakere: U. Ü. İlahiyat Fak. Arş. Gör. Fatih ÖZKAN 21
1. Abdulkadir SYLKA, Kosova'da Din Eğitimi 23
2. Merzuk GRABUS, Bosna Hersek'te Din Eğitimi 39
3. Asan RİSTEMOV, Bulgaristan Müslümanlarının Yüzyıllık Dini Eğitim Kurumu Medresetü'n-Nüvvâb 59
4. Ozay SULEYMAN, Makedonya'da Din Eğitimi 73

İKİNCİ OTURUM

Oturum Başkanı ve Müzakere: A.Ü İlahiyat Fak. Arş. Gör. Hasan YÜCEL 89
1. Ermamat ERGESHOV, Kırgızistan'da İslam ve Din Eğitimi-Öğretiminin Durumu 91
2. Edilbek KAİNAZAROV, Kırgızistan'da Din Eğitimi 123
3. Ozat SHAMSHİYEV, Kazakistan'da Örgün ve Yaygın Din Eğitimi 139
4. MURAT CHOMAEV, Karaçaylarda Dinî Eğitim 163
Prof. Dr. Asım YEDİYILDIZ 177

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Oturum Başkanı ve Müzakere: İZÜ İslami İlimler Fak. Yrd. Doç. Dr. Faruk KANGER 181
1. İbrahim Bachir ABDOULAYE, Nijer'de Din Eğitimi 183
2. Muhammed DİARRA, Fildişi Sahillerinde Din Eğitimi 197
3. Mehtarkhan KHWAJAMİR, Afganistan'da Din Eğitimi ve Öğretimi 205
4. Yrd. Doç. Dr. Nasiruddin MEZHERİ, Günümüz Pakistan Medreselerinde Dinî Eğitim 233
5. Mansod LAMBENSA, Bir Geleneksel İslâmi Eğitim Kurumu Olarak Pandok Okulları: Patani Örneği 243

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Oturum Başkanı ve Müzakere: U.Ü İlahiyat Fak. Arş. Gör.
Büşra KILIÇ AHMADİ 277
1. Mehmet Fatih ÖZER, Türkiye'de Din Eğitimi 279
2. Mustafa ŞENGÜL, KKTC'de Din Eğitimi (Tarihi ve Bugünü) 293
3. Rovshan SULEYMANOV, Azerbaycan'da Dini Eğitim ve Metotları,
Din ve Deviet İlişkisi 309
4. Fatma ATEŞ, Almanya'da Din Eğitimi 341

DEĞERLENDİRME OTURUMU

Oturum Başkanı: U.Ü İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. İsmail SAĞLAM 357
1. A.Ü İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan TAN 359
2. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Enes İDRİZ 363
3. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Muhamed AHMETAJ 367
4. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Akbarshah AHMADİ 370
5. N.E.Ü İlahiyat Fakültesi Arş. Gör. Taha ÇELİK 372

KAPANIŞ KONUŞMASI

TDV Genel Müdür Yardımcısı Mustafa TUTKUN 377

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

ULUSLARARASI ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU

DEĞERLENDİRME OTURUMU

Oturum Başkanı: Doç. Dr. İsmail SAĞLAM

Oturum Başkanı:

U.Ü İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. İsmail SAĞLAM

1. A.Ü İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan TAN
2. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Enes İDRİZ
3. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Muhamed AHMETAJ
4. U.Ü İlahiyat Fakültesi Doktora Öğrencisi Akbarshah AHMADİ
5. N.E.Ü İlahiyat Fakültesi Arş. Gör. Taha ÇELİK

INTERNATIONAL
STUDENT SYMPOSIUM
BURSA 7 December 2014

Oturum başkanı

Doç. Dr. İsmail Sağlam[1]

Efendim, herkese hayırlı bereketli çalışmalar diliyorum. Tabi yoğun bir tempo, son oturuma geldik. Ben hemen oturumda görevi olacak arkadaşları buraya davet ediyorum. Buyursunlar lütfen. Oturuma başlayalım, zaman biraz daraldı. Yapacağım açıklamaları ben oturumun sonunda yapmak istiyorum. Arkadaşlarım yerlerini alırken şunu ifade etmek isterim: Özellikle bu çalışmaya vesile olan vakfımızın genel müdürü Sayın İsmail Palakoğlu Bey'e ve mesai arkadaşlarına, bu organizasyona Bursa'da destek veren sayın müftümüz Hocam Prof. Dr. Mehmet Emin Ay Bey'e, TDV Eğitim Koordinatörümüze ve koordinatör yardımcısına ve emeği geçen bütün çalışanlara ve katılımcılara can-ı gönülden teşekkür ediyorum.

Bu çalışmanın çok önemli bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Genç arkadaşlarımız, öğrencilerimiz, akademisyenler, Müslümanların yaşadığı bütün dünya coğrafyasını kapsayan bir genişlikte eğitim öğretim konusuna parmak basıyorlar. Kendi tecrübelerini, kendi zaviyelerinden kaleme aldılar ve burada bizlerle paylaşıyorlar. Şunu hemen ifade edeyim ki, bu arkadaşlarımızın yapmış olduğu çalışmaların yükününe baktığımda, Müslümanların Eğitim Öğretimde bulundukları noktayı görmekteyiz. Kendimizi tanıma açısından elde edilen bilgiler önem arz ediyor. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Lisansta okuttuğumuz İslam Eğitimi Tarihi dersinde M. 610 vahyin gelişinden, 1922 Osmanlının yıkılışına kadar ana hatlarıyla eğitim öğretim durumumuzu gözden geçiriyoruz. Bununla beraber mevcut durumu tespit edebilmek için her öğrenciden bir İslam ülkesinin eğitim öğretim durumunu seminer olarak hazırlamasını istiyoruz. Konuk öğrencilerimize de kendi memleketleriyle ilgili seminer ödevleri veriyoruz. Şu anda bu sempozyum, bu yapmış olduğumuz çalışmayı daha kuvvetlendirdi, muhkem ve mücessem bir hale getirdi. Dolayısıyla bu faaliyeti düşünen hocalarımıza, arkadaşlarımıza, çalışmalarıyla katkıda bulunanlara bir kez daha gönülden teşekkür ediyorum. Özellikle genç yaşta böyle bir sempozyuma katılıp emek verip tebliğler hazırlayan, bu tebliğleri gelip burada sunan, bizlerle paylaşan meslektaşlarımıza da yine huzurlarınızda bir kez daha teşekkür ediyorum.

1 Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Şimdi zamanımız oldukça sınırlı. Ben arkadaşlarımıza 10'ar dakikalık bir süre vermek durumundayım. Beş tebliğcimize 10'ar dakikadan, 50 dakika yapıyor. Bir 10 dakikada oturum başkanına ayırırsak, bu demek ki en azından 1 saat gibi bir zamana ihtiyaç olacaktır. Oysaki oturumu ve sempozyumu kapatma planına göre bu kadar dahi zamanımız kalmadı. Bu nasıl olacak acaba verimlik açısından, uygun düşecek mi? Zamanı oldukça tasarruflu kullanmak durumunda kalacağız. Şimdi ilk olarak sözü meslektaşım Yrd. Doç. Dr. Oğuzhan Tan'a veriyorum. Buyurun efendim süreniz başladı.

Oturum başkanı:

Araştırma görevlisi Taha Çelik Bey'e teşekkür ediyorum, zamanı da çok iyi kullandı, hızlı bir şekilde sonuna geldik. Aslında korsan bir tebliğ sunmak istiyordum, ancak bu saatten sonra bunu yapamayacağım. İki dakika hemen fikirlerimi sizinle paylaşıp, oturumu kapatmak istiyorum.

Saygıdeğer hazirûn, İslam eğitim tarihini peygamberlerle beraber başlatmak mümkün, ancak biz derslerimizde, 610 Vahyin gelişi, Hıra mağarasında « ikra » sedasıyla başlatıyoruz. Hz. Peygamber dönemi, Hulefa-i Raşidin dönemi, derken, Emevi – Abbasi – Selçuklu - Osmanlı tecrübesiyle beraber, bu tarihi süreç içerisinde Dünya coğrafyasının çeşitli yerlerinde aynı şekilde bir eğitim öğretim yapılanmasını görüyoruz. Hz. Peygamber (sav)'den itibaren Müslümanlar vahyi anlamak için gönül vermiş ve kafa yormuşlar. Bu uğraşıyı kendilerini doğruya hakikate ulaştıracak en önemli vasıta olarak görmüşlerdir. Şöyle düşünebiliriz; çok mükemmel bir arabamız var ve biz onunla hedefe yolculuk yapmamamız gerekiyor. Bu arabadan istifademiz, alt yapımız nispetinde olacaktır. Bu vasıta için gerekli yollarınız yoksa hedefe ulaşamazsınız. Vaktiyle haberlerde görmüştüm; Karadeniz yöresinden bir vatandaşımız çok lüks bir araba satın alır ve yolu olmayan dağ başındaki evine arabayı parçalayarak çıkarır ve tekrar montajını yapar. Komşuları sorar, yolu olmayan evin önünde bu arabayı ne yapacaksın? "Evet, bu arabadan istifade edemeyeceğim, ama bu devirde herkesin kapısının önünde bir araba bulunması gerekir, onun için ben de bu arabayı kapının önüne çektim" diye cevap verir. Eğitim – öğretimde hak ve hakikate yolculuk yapabilmek için vahiyden bağımsız hareket edemeyiz. Ancak vahiyden yaralanabilmek için bütüncül bir ilim anlayışına sahip olmamamız gerekir. Mükemmel arabadan istifade edebilmek uygun yolların inşa edilmesine bağlı olduğu gibi, vahiyden istifade edebilmek de hayatla iç içe olmayı ve hayatı kuşatan ilmi gelişmeleri dikkate almayı gerekli kılmaktadır. Aksi durumda hikâyesini anlattığımız vatandaşın durumuna düşeriz.

Burada sunulan tebliğlerin hepsini okudum, bana Abdülkadir Sylka kardeşimiz teslim etmişti. Tebliğci arkadaşlarımın da bahsettiği gibi, aslında bütün İslam Coğrafyasında aynı problemler var. Bu problemleri topyekûn değerlendirdiğimizde yapısal ve düşünsel sorunlar diye ikiye ayırabiliriz. Yapısal sorunları; yönetim, fiziki yapı ve araç-gereç, olarak sıralayabiliriz. Düşünsel sorunlar ise bilgiye, eğitim-öğretime ve insana bakışı ifade etmektedir. Yapısal sorunları çözmek de, düşünsel sorunları çözmekten geçmektedir.

İslam eğitim-öğretimi, bilimsel faaliyet, hikmeti arama, hakikate ulaşma dediğimiz zaman, bundan ne anladığımız çok önemli. Ben acizane "Bilim" dediğimizde şöyle bir şey anlıyorum: diyorum ki "Bilim, varlığın kendi içinde ve varlıkların birbiri arasındaki işleyişi, bağı, irtibatı anlama, kavrama ve sezme faaliyetidir". Şimdi böyle bir tarif yaptığımızda, Marifetullah'dan tutun, herhangi bir maddeyi anlamak için fizikten kimyaya varıncaya kadar, aslında bütün bilim dallarını ilgilendirir ve bu gözle bakmak gerekir. Bu aynı zamanda Allah'ın ilim sıfatındaki tevhidi muhafaza etmek anlamına da gelebilir. Ama maalesef İslam tarihine baktığımızda, uygulamada 16.-17. Yüzyıllardan itibaren ilimleri "öz ilim"-"üvey ilim" şeklinde dini ilimler ve dini olmayan ilimler şeklinde ikiye ayırmışız. Bu ise vahiy menşeli ilimlerin kapaklanmasına neden olmuştur. Oysaki vahiy menşeli ilimler eğer bir kavanozun içindeki bal ise, aklî ilimler de o kavanozun ağzını açacak olan bir açacaktır. Eğer biz açacağı üvey olarak görürken ara bırakırsak, biz kavanozun içerisindeki baldan istifade edemeyiz. İşte bu düşünsel problem dediğimiz bu anlayıştır. Müslümanlar olarak bu problemi hala çözmüş değiliz. Bu soruna odaklanıp eğitim öğretimimizi bütüncül bir anlayışa göre yapılandırdığımızda, yeniden ilmî manada ayağa kalkacağımızı, buna bağlı olarak da İslam dünyasının kültürel, siyasi ve ekonomik olarakkendine geleceğini ifade edebiliriz.

Fendim tekrar hazirûnu saygı veşükranlarımla selamlayıp, Türkiye Diyanet Vakfı'nın tertiplemiş olduğu Uluslarası Öğrenci Sempozyumunun hayırlara vesile olmasını diliyorum.